

**КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Відповіді III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови і літератури
2021-2022 н.р.**

10 клас

2. Запишіть правильно слова (відповідно до нової редакції правопису 2019 року), згрупуйте за видами орфограм та укажіть їх.

Правопис *и, і, ї, у* в іншомовних словах: піцкато, пріоритет;
подвоєння літер на позначення приголосних: бонна, Ватт, голландський, бароко, лібрето;
апостроф: ін'єкція, миш'як, ад'ютант;
м'який знак: медальйон, досьє;
написання складних слів разом, окремо та через дефіс: ідея-фікс, каюта люкс, ватерлінія, нотабене, макрокосмос, луна-парк, ексміністр, по-контрадміральськи.

3. Доберіть до фразеологізмів фразеологічні антоніми, із кожним із них складіть по 1 реченню.

Наприклад (можливі інші варіанти):
тримати в кулаці – попускати віжки;
тримати в тіні – тримати на виду;
триматися гоголем – опускати руки, піджимати хвоста.

4. Поясніть лексичне значення слів. Уведіть їх у словосполучення.

Вірний – 1. Який заслуговує довір'я; постійний у своїх поглядах і почуттях; відданий. 2. розм., рідко. Те саме, що правильний 1; правдивий, точний. 3. розм., рідко. Те саме, що неминучий; певний. 4. у знач. ім. вірні, них, мн., рел. Про людей, які неухильно дотримуються догматів якоїсь віри, релігії; правовірні.

Правильний – 1. Який відповідає дійсності; істинний. 2. Який відповідає встановленим правилам, нормам. 3. Безпомилковий. 4. Який відбувається через певні проміжки часу; регулярний, ритмічний. 5. Який задовольняє правила пропорції і симетрії.

Корисливий – 1. Який прагне до власної вигоди, наживи. 2. Який ґрунтується на користі (у 2 знач.); який робиться заради власної вигоди.

Корисний – 1. Який дає, приносить добрі наслідки. 2. рідко. Який дає, приносить кому-небудь матеріальну вигоду, прибутки. 3. спец. Який становить ту частину цілого, що використовується за певним призначенням.

Споруда – те, що збудоване, споруджене; будівля, будова.

Спорудження – 1. Дія за значенням спорудити, споруджувати. 2. Те саме, що споруда.

5. Запишіть речення, розставляючи розділові знаки, зробіть синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення (2 б.), надпишіть над кожним словом частини мови (2 б.), дайте загальну характеристику речення(2 б.).

Дієсл. займ. прикм. ім. прися. ім. дієсл. прикм. сп.
Наступила та передвечірня пора, коли повітря стає джерельно-прозорим і
 част. займ. прикм. прися. прикм. ім. займ. присл. сп. присл. дієсл. прийм. ім.
 навіть якісь непомітні досі тоненькі дубчики, що там і сям стриміли у заплавах,
 дієсл. прикм. ім. сп. присл. дієсл. прийм. ім. дієприслів.
набрали соковитих контурів і непорушно відбилися на воді, створюючи
 ім. прикм. ім.
враження бездонної глибини. (Григір Тютюнник).

Яка? Які?
 [], (коли) і (, (що),).

Речення розповідне, неокличне, складне, багатокomпонентне, сполучникове, складнопiдрядне з кількома пiдрядними (2,3,4 – пiдрядні означальні), з однорiдною супiдрядністю (1-2, 3) та послiдовною пiдрядністю (1-3-4), складається з 4-х педикативних частин.

- 1 – умовно просте, двоскладне, поширене, повне, неускладнене;
- 2 – умовно просте, двоскладне, поширене, повне, неускладнене;
- 3 – умовно просте, двоскладне, поширене, повне, ускладнене однорiдними присудками і відокремленою поширеною обставиною, вираженою дієприслівниковим зворотом;
- 4 – умовно просте, двоскладне, поширене, повне, неускладнене.

6. Дайте розгорнуту відповідь на питання.

Тематика та жанрові особливості байок Григорія Сковороди.

Орієнтовна відповідь на запитання.

Байки Григорія Сковороди поділяють на 4 ідейно-тематичні групи:

- про те, що справжню цінність людини визначають не зовнішні якості, а внутрішні (розум, милосердя, великодушність, справедливість). Зокрема, «Голова і Тулуб», «Ворона і Чиж», «Жайворонки», «Баба і Гончар», «Олениця і Кабан».
- тема «сродної» праці (тобто такої, що відповідає природним здібностям і схильностям людини). Єдине джерело добра — праця. Наприклад, до байок цієї категорії слід віднести «Змія і Буфон», «Брусок і Ніж», «Орел і Черепаха», «Собака і Кобила», «Зозуля і Дрозлик», «Бджола і Шершень».
- викриття згубних для людини прагнень і пристрастей, протиставлення їх з точки зору тодішнього часу добродійним ідеалам (прагнення до знатності та багатства). Зокрема це байки «Жаби», «Чиж і Щиглик», «Щука і Рак», «Мураха і Свиня».
- уславлення дружби та розуму. Зокрема, «Пес і Вовк», «Собаки».

Написані прозою; композиційно складаються з двох частин: фабули (сюжету) та сили (так автор називає мораль байки); у багатьох творах сила більша за фабулу і переростає у філософський трактат; фабула здебільшого побудована на діалогах; сюжети здебільшого оригінальні.

Особливості жанру байки у творчості Г. Сковороди:

- дійові особи: тварини, птахи, речі, зрідка – люди. Всі вони набувають рис і функцій людей як представників певної суспільної групи;

- розгорнутий сюжет, часто наділений українським колоритом, насичений побутовими деталями, виразами, приказками, прислів'ями;
- народна мудрість (прислів'я, приказки) - з уст позитивних персонажів байок, які є носіями власних ідей автора;
- у перших 15-ти байках – мораль зводиться до короткого афоризма з одного-двох речень.

Друга половини циклу – “мораль” зростає, фабула “маліє” в кількісному відношенні. Мораль розвивається у цілий філософський трактат. Фабула перетворюється на функцію прикладу. Перш за все – ідея (поза увагою – рельєфність образу, дотепність діалогу). Персонажі байок, як правило, не діють, а розмовляють.

7. Бліц-опитування

Назвіть вислови-перифрази, що стали синонімами до імені І. Франка (не менше двох). *Великий Каменяр, Український Мойсей, Велетень філософської думки, Титан праці, Геній галицької землі*

Дайте визначення жанру твору, який починається з опису села Семигори. (*соціально-побутова повість*)

Кого Олесь Гончар назвав «першим симфоністом української прози», «суворим літописцем епохи»? (*Панаса Мирного*)

8. Виконайте ідейно-художній аналіз ліричного твору (тема (мотив); ідея; жанр, вид лірики; художні засоби; особливості віршування (рима, римування, віршовий розмір; ключові образи та синтаксичні фігури) ліричного твору Наталки Позняк.

Тема – збереження краси навколишнього світу та людей – «таких безмежних і малих», які пізнають світ і його красу.

Ідея – уславлення краси навколишнього світу, віра у Вічне життя, незабуття.

Жанр – ліричний вірш; **рід** – лірика; **вид лірики** – філософська (з пейзажною).

Художні засоби

епітети: «в благословенній тиші», «на чистім плесі», «зоряна дорога», «в нічного лісу»;

метафори: «світ стоїть», «і пахне м'ята силою землі», «... догора вчорашній день»;

персоніфікація: «дощ ... вірші пише», «дорога ... веде», «і серце усміхається»;

Оксиморон: «таких безмежних і малих».

Стилістичні фігури:

інверсія – «пахне м'ята», «догора вчорашній день», «залишилось місто».

Римування – перехресне, тип рими – чоловічо-жіноча; **віршовий розмір** – ямб.

Ключові образи – лірична героїня, світ, краса, Вічність.